

Нарт делкән бәәдл

„Киити дәәг“ харсачирин хутхвр

Н. С. Хрущев США-д одава ашд элси нарт делкән чиниртә бәәдлгәна джобарат цааридан болдж йовдиг сәл әдрмүдт болси йовдмуд сәинәр иткүлүдлүк меуаджәна. Әнүнә тускиг герчлүдлүк үзүлүк ним йовдмуд бәәнә; зер-зевиг агелгәнас гаргәхни тускар советск-американск хамдан бәәдси шиндирит ООН-а Генеральн Ассамблейин 14-ч сессий нег дуугьар таасдл батлв, ядери селм сөрнүгиг уур-улахни туск төрәр Женевд кегддлүк совещанә кәдлмшт темдтә йовд гарчана. Дорд боли Деед үзгин ори-нутгудин правительствени толгачирин совещанә болд кегддлүк дипломатическ бәәдлв күмәдлүк йовд йовна. Ән туст бәә президент де Голлин үрлүгәр Н. С. Хрущев Франца одагәни ик гидг чиниртә болдж гарчана.

Болв нарт делкән чиниртә бәәдлгәни таалрлгәни меу саалтг, дегәлүт угагьар шуудтан йовд йовна гидж келлә индг болдж гарх билә. Киити дә харсачир боли теднә шүргәни ташр зөгдлүк дәәнә арсмчир әврәннә динлүдлүк ләри өвчләр седдлүкш. Күмн төрлүгәтиг хәрү киити дәәнә цагурни әргү-лхәр седдә тедн чирмәдлүк хәрү өргдлүк кемдлүк.

Нарт делкән бәәдлгәни шинәс хур-цудлүкни әк татачир дунд Нью-Йорк штатин губернатор, США-н нефтин нойн Нельсон Рокфеллер бәәхиг биди

үзүдлүкш. Ода президентин ширәд сүдлүк болдми болвго гидж ноол-длүк миллиардер әврәннә финансин нойлүкәна цецалтд аәмшг үзүдлүк гидж сагләд, политическ бәәдл дуларч джобарат бәәдлүк лавта. Тер уч-рар, США-н государствени департа-ментд Фостер Даллес толгачлүк наглә бәәси «чаньгь бәриүри» хәрү өргәми гиси дуудвр ин келжәнә. Лос-Анжелосд келси әврәннә үгдән Рокфеллер «дәәнә чидлүдлүк тунг анхни» алык чиги дипломатическ күүндлүкни бәәс зүлг күч үзүлүкәни уа дээр» келми гиси некрв төвдлүк-нә.

Дотр-дундин политическ ноолданд Рокфеллерин бәәдл болгч, демокра-тическ нартәс США-н президент бә-әдлүк төрүнәси гарси Труман бәәс төрүнәлә дуугьан негдүлүк, киити дәәнә бәәдлгәни хәрү үзүдлүкни туст хо-йүри нөкдир болдж хамдлүкәна.

Өрчлүкәниг киити дәәнә окопур хәрү күчлүк чирләр седдг улс дунд цугьаратлүк нүүрлүк мөрә авгчнә — урднә США-н государствени сәгләтр бәәси Дин Ачесон болдлүк бәәдлүк. Нарт делкән хойрлүк дән төгсөн хойн нарт делкән бәәдлгәни хурцидлүк гәза-дин политик Вашингтонд үзүдлүк күн ән бәәси. Ән — ик адвокатск фир-мин эалгч, тернә нефтин концеристә, дәәнә өлг-әд гаргәдг иницәдлә өөрхи залгьлүдәтә.

Одахн Ачесон Вашингтонд, НАТО-н

парламентск советин сессий дээр үг келв. Тер үгдән Ачесон, НАТО-г цуг аргьари батлдж, Европд америкни цегрүдлүк хадгьлүк, Девд Германияг ядери-ракети селмәр агелгәниг хурд-дулхиг неки. Зер-зевиг агелгәнас харгьхни өмнәс Ачесон күчлүк бәә-джана, зер-зевиг цуг делгү, күңц агелгәнас гаргьхни туск советск зураг күңцлүкшг худл гидж өн не-рәдлв. Терүнәси давдл, чиги тоолврин теедл Ачесон, өлн әмтиә демокра-тикийн ори-нутгудар күңси социали-стическ динлүкәниг уга кел төр шинәс бәәдлүкәна.

Нарт делкән чиниртә бәәдлгәни таал-рад, зер-зевиг агелгәнас гаргьх тө-рин хагьлүк хаалгь яерси уршгар — дәәнә дээрмч баглрәст өрдг кесг ори-нутгуд — экономикдн күнд түрмшг үзүлүк — зер-зевиг агелгә-нар улнүтлүкниг бокрах хәлүкәтә болд-жана. Тегәд чиги, ним хәлүк гарчлүк учрар, НАТО-н толгачир саглдлүк-хн лавта. Ән баглрәна парламентск советин сессий дээр Ачесон бәәдлүк үг келлгәни — Деед үзгин нег гәзе-тин келләр келлә — тинм таалрлүк тоолвринг хуурулдж хоосрулхар кел-длүк йовдл болдлүкәна. НАТО-н гене-ральн сәгләтр Поль-Анри Спаак боли америкни адмирал Райт келси үгмү-дтән бәәс түүг күңцлүк седдлүкш. Сүү-линкнә йирдән кесг давдл, америкни көвәд әргдлүкш, усн дорагьур йовдл советск онгьгәниг туск худл тууларни соньсачиринг сүрдлүкш седдлүк.

Деед Германа федеральн канцлер Аденауэр бәәс йәл тоолврәтә америкни-ск нөкдирәси хоцрдлүкш. Ән Лондон орад, премьер-министр Макмилланла күүндлүк келлгәни, англин барин нег дуугьар кеси үнлүкәгәр болхла, Со-ветск Союз орилүкәтәгьар ах кемд-жәнд совещанә келлгәни хаалгьд, берлинә туск төр бәәдлүк олзлүк, шин саалтг үзүдлүк седдлүк кеси йо-вдл мөн.

Франкиетск Испаниг НАТО-д ору-лдж авхар белдлүкни боли зад татгч «венгерск төриг» ООН-а Генеральн Ассамблейин 14-ч сессийн күүндлүк тәвлүкни бәәс киити дәәнә шиндлүк бо-лдлүкәна гидж хәлүк кертә.

Киити дә татгч улсин чирмәдлү-гәни бәәдл болв чиги, нарт делкәд бо-лдлүк йовх йовдлүк — бәәдл джобл-длүкнүр зөгсәлгә залгдлүк йовна. Рок-феллерин, Ачесона боли иим тоот улсин ухан уга дуудврмудт нарт дел-кән өлн дурго боллүкни улм бәәд йо-вна. США-н боли Деед үзгин наадк ори-нутгудинг залгч улсин кесг элч-ир — тинм улсәс бийән заагдлүк авх дурта. Нам әврәннә дәәч дуудвр-ран бәәдлүк Ачесон келси НАТО-н па-рламентск советин сессий чиги, зер-зевиг агелгәнас гаргьхни туск күңц-мгү зура дигдлүк гаргьхд «седлүк икәр гаргьх» селлүк өгчәнә. «Кемр-жән зер-зев күңцдән агелгәнас әс гаргьгдхла, чик, мөнүк төвкнүн бә-әлгәни күңцдлүк, хадгьлүкшг...» — гидж сессий темдлүк.

Нью-Йоркд, нарт делкән хулд-гүүлгәнә советд, США-н государствени сәгләтр келси үг бәәс бийүри онгь тусхана. Советск Союз США хойрин хооридк социализмин боли капитализмин ори-нутгуд хоорид үг-ән меулүк кертә гидж америкниск дипломатин гардач келв. Әнүнә тоолврар болхла, «ода нарт дел-кән өмн зөгдлүк ах төрнә» — «по-литическ системә хоорид алдр дөрл-дәнд» төвкнүн шиндлүк теткх төр бол-джана.

Шиндлүк келлгәни онц әзнә ор-ганизац — газадин залгьлдана төр-ин туск Совет, газадин керг-төрәр бәәдл севатск комиссин даалгьврар белдлүк, «США-н газадин политикни гол күслин туск» доклад бичси улсин кеси ашлвр чиги темдлүк. Докладт индлүк келдлүкш: «атомн дәәнә шиндлүк меуни уршгар, зер-зевәр агелгьар улнүтлүкни — әнүнә делгү ик аәмшгтә күүрлүк үзүлүк аштагьан — әл улс чиги, специалистирт чиги, государствени үзүдлүк чиги ик гидг саглвр келлгәни уршг бо-лдлүк гарв. Зер-зевиг агелгәнас гар-гьх идея цуг нарт делкән өлн-әмтиә әүркиүр го хаалгь олдлүкш магьд

Им тоолвр, Соединени Штатет, зер-зевиг хадлүк, багьрулхар, зер-зевиг контроль тәндлүк хә-лхәр нарт делкән әвнәл келләр чиниртә күүндлүк кел даалгьвр өгчә-нә... Ән төрт Соединени Штатә онгь-ган өлгә бәәдлүк өс гидж өнүг болси-бүтсәр хәлүк әби уга. Тингхлә, га-зәдин ордлүк америкничирин күн-длүк буурад, мана газадин политикни күслиг дәәнәлгә харгьулх билә.

Тинм, мана цагт туудлүкнә төгьг хәрү цухрулхар седдлүк алык чиги гүдлүк келд чиги тоомер үзүдлүкш, өн күүрхн лавта.

ДЮССЕЛЬДОРФД КЕГДДЛҮК МУ НЕРТӘ ЗАРГҮ

Деед Германа Дюссельдорф гидг балгьсид, бониск йовд гурви долаи хонгин туршарт, немш патриотпирин заргь гидж келлә. Деед Германа төв-кнүн бәәдлүкнә төлә келч джисәнә долаи гардач заргьлә харгьулдлүк-жана. «Антиконституционн нуучин ор-ганизац орилджана...» гидж тедниг гемшәдлүкш.

Төвкнүн бәәхни төлә ноолдлүкни государствд харш үзүдлүк болдж тоол-лүкни тускар бониск конституцд нег чиги амн үг келдлүкш. Тер бийнә, ФРГ-г залгч улс, Деед Герма-ниг дәәнә шин гулмтд хүврәлгәнә өмнәс ямаран харш үзүдлүк келлүк болв чиги антиконституционн үзүдлүк гидж үнлүкш. Төвкнүн бәәдлүкнә төлә ноолдлүкниг Бонид аәмшгтә үзүлүк татачир гидж тоолна.

ФРГ-н дотр-дундин керг төрин ми-нистр, урднә нациетск офицер бәәси Шредер, Деед Германд төвкнүн бә-әлгәнә джисәг күңц боорлхар седдлүк зурагьан кесгәс наарн хадгьла. Ән джилни март сард, Дюссельдорфд бәәси, төвкнүн бәәдлүкнә төлә ноол-длүкниг деед германа комитет хаагд-ла. Терүнә гардачиринг ода чинр уга заргьлә хургулүк келләрн, бониск йовд, цуг Деед Германд төвкнүн бәәдлүк татгч улсин организациг цугтнә хаахар юридическ уршг олдлүк авхар бәәх йовдл болдлүкәна.

Болв дюссельдорфск заргьин реж-иссермүд ода дээрән юугьар чиги көөрч чадинг. Гемшәхәр бәәси улс-нә нам бониск йовдин өлнд харш по-литикниг илдлүкш андлүкш. Дюссе-льдорфд кегдлүкш чинр уга заргьин туск зәнүг өрчлүкниг кевтнә әргдлүк шисәд, делгү дурго болдж бурушалгь үзүдлүкш.

Нарт делкән хамгин хол өңцү-дәс, тер зад хутхч заргьниг түүдл уга уурати гиси некрвтә кесг өлн мингь-гәни бичг, сунгьг, заргьин хайгар ирәд бәәнә.

Дюссельдорфд келлүк заргь — бо-нисск залгч улс ФРГ-д демократийн дарлүкәр келлүкш көдлүкшн шиндлү-рин нег көнүләрн болдлүкәна. 1951 джиләс нааран республикд 400 гар демократическ организац боли ни-ницәд хаагдлүк. 1950 джиләс нааран Бонн 108 мингьни политическ заргь келлүк.

Ән хамгиг келлүк кемб, өдгә цагин Деед Германа нери, седлүк болгч не-мш патриотпиринг түүрмд дүрәд, зар-гьинә келлүк бәәдлүк кемб?

Ода ФРГ-н зака гаргьлүкәна боли юстицин халхд урднә нациет йовси 9 мингьни күн бүгдлүк көдлүкш. Дюссельдорфд үзүлүк полицин нача-льникни — урднә СССР-н оберштур-мбанфюрер йовси күн Дюссельдорфд болдлүк заргьниг бонна залгч улс я-маран цагла харгьулдлүк келлүкш шинд-лүк бәәс бийүри онгь тусхана. Нарт делкән бәәдлүк бәәдлүк гарчлүк саамла бонна атархачир усиг күчәр бүтөха-гтулхар седдлүк, политическ баромет-рин стрелкиг «чилгь» талас «бора-нур» тұлхәр седдлүкш. Дюссельдо-рфд өдн келлүкш чинр уга заргьниг — өдн төвкнүн бәәдлүкнә боли демокра-тикийн хар саната хорд болгьдлүк бийсинә илдлүкш.

М. СТУРА.

ХРОНИК

Халым АССР-н Деед Советин Пре-зидиумин Указар Халым АССР-н го-сударствени зуран ахладлүк үр Васи-лий Васильевич Фалько батлүкш.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ